

Lääninhallinnon perinneyhdistyksen aluehallintoseminaari
Helsingissä torstaina 24.11.2011

Kaupunginjohtaja Paavo Latva-Rasku

Kuntauudistuksen tavoitteet kunnan näkökulmasta

Perustuslaki § 121 (11.06.1999/731)

121 §

Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto

Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon.

Kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla.

Kunnilla on verotusoikeus. Lailla säädetään verovelvollisuuden ja veron määräytymisen perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

Itsehallinnosta kuntia suuremmilla hallintoalueilla säädetään lailla. Saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriin koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään.

122 §

Hallinnolliset jaotukset

Hallintoa järjestettäessä tulee pyrkiä yhteensopiviin aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan.

Kuntajaon perusteista säädetään lailla.

Kuntajakolaki

Uusi **kuntajakolaki** (29.12.2009/1698) korvasi vuoden 1997 kuntajakolain. Lain tavoitteena on edistää kuntarakenteen uudistumista. Kuntajakolakia ajanmukaistettiin vastaamaan kunta- ja palvelurakennemuutoksen myötä nousseita uusia tarpeita ja muuttuneita olosuhteita. Laki tukee aiempaa paremmin kuntajaon muutosprosesseja. Erityisesti kuntajaon muuttamisen valmisteluun ja päätöksentekoon liittyviä hallinnollisia menettelyjä on nopeutettu ja yksinkertaistettu. Samoin lain rakennetta ja käsitteitä on selkiytetty. Laissa korostetaan kuntajaon muutospäätöksen luonnetta hallintopäätöksenä, johon sovelletaan kuntajakolaissa säädettyjä eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta yleisiä hallinto-oikeudellisia säännöksiä ja periaatteita.

Kuntajaon kehittämisen tavoitteita ja kuntajaon muuttamisen edellytyksiä on myös täsmennetty. Kuntajaon kehittämisen tavoitteena on elinvoimainen, alueellisesti eheä ja yhdyskuntarakenteeltaan toimiva kuntarakenne.

Uudessa laissa kunnilla on ratkaiseva rooli kuntajaon muuttamisen vireillepanossa, valmistelussa ja päätöksenteossa. Kuntien yhdistyessä ratkaiseva asema on kuntien yhdessä valmistelemalla yhdistymisesityksellä. Kunnan osan siirtämistä toiseen kuntaan voi esittää myös yksittäinen kunta tai kunnan jäsen.

Kuntajaon muuttamisen edellytykset

Kuntajaon muuttamisen edellytyksistä säädetään lain 4 §:ssä seuraavasti:

Kuntajakoa voidaan muuttaa, jos muutos parantaa:

1. kunnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä tai muuten edistää kunnan toimintakykyä
2. alueen asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita
3. alueen elinkeinojen toimintamahdollisuuksia tai
4. alueen yhdyskuntarakenteen toimivuutta.

Pääministeri Mari Kiviniemen hallitusohjelma

Kuntapolitiikka ja palvelut

Hallitus edistää vakaata kuntapolitiikkaa ja parantaa sen ennakoitavuutta. Turvataan kuntien vetovoima työnantajana. Kansalaisten mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon ja vaikuttaa palveluihin vahvistetaan.

Hallitus jatkaa määrätietoisesti kunta- ja palvelurakennemuutoksen toteutusta hyväksytyin puitelain, päätettyjen kriteerien ja aikataulun mukaisesti. Hankkeen etenemistä arvioidaan jatkuvasti ja eduskunnalle annetaan selonteko 2009.

Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota kaupunkiseutujen suunnitelmien sisältöön ja niiden toteutumiseen sekä yhdyskuntarakenteen eheytymiseen. Varmistetaan, että mitään kuntaa ei jätetä puitelain edellyttämien järjestelyjen ulkopuolelle. Viimeistään selonteon yhteydessä ratkaistaan tarvittavat lisätoimet.

Tuetaan vapaaehtoisia, erityisesti monikuntaliitoksia toimintakykyisen ja elinvoimaisen kuntarakenteen aikaansaamiseksi sekä jatketaan syvällisen yhteistoiminnan tukemista koskevaa määräaikaista lakia vuosiksi 2009 - 2012.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma

Kuntapolitiikka ja hallinnon kehittäminen

Hallituksen kuntapolitiikan tavoitteena on turvata laadukkaat ja yhdenvertaiset kunnalliset palvelut asiakaslähtöisesti koko maassa, luoda edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiselle sekä vahvistaa kunnallista itsehallintoa ja paikallista demokratiaa.

Hallituksen kuntapolitiikka luo edellytyksiä julkisen talouden kestävyysvajeen kaventamiselle sekä varautumiselle ikääntymisestä seuraavalle palvelujen kasvavalle kysynnälle. Kuntatalouden vakautta ja kestävyyttä edistetään uudistamalla kunta- ja palvelurakenteet, vahvistamalla kuntien tulopohjaa, parantamalla kunnallisen toiminnan tuottavuutta ja vaikuttavuutta sekä rajoittamalla kuntien tehtävien laajentamista.

Hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kunta-rakenne. Vahva peruskunta muodostuu luonnollisista työssäkäyntialueista ja on riittävän suuri pystyäkseen itsenäisesti vastaamaan peruspalveluista vaativaa erikoissairaanhoidon ja vastaavasti vaativia sosiaalihuollon palveluja lukuun ottamatta. Vahva peruskunta kykenee tulokselliseen elinkeinopolitiikkaan ja kehittämistyöhön sekä voi tehokkaasti vastata yhdyskuntarakenteiden hajautumiskehitykseen.

Kuntauudistuksella luodaan palvelurakenne, jossa valta ja vastuu palveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta ovat yhdellä, riittävän laajaan asukas- ja osaamis pohjaan perustuvalla taholla. Vahva ja itsenäinen kunta kykenee hallitsemaan markkinoita palveluiden tuotantotapojen monipuolistuessa ja vastaamaan vaatimukseen asukkaiden valinnanvapauden lisäämisestä.

Hallitus määrittelee kuntauudistuksen tarkemmat kriteerit ja etene-misen vuoden 2011 loppuun mennessä. Annettava rakennelaki korvaa voimassa olevan puitelain.

Uudistusta ohjaavassa lainsäädännössä otetaan käyttöön kuntauudistusta edistäviä välineitä. Tavoitteena on mm. poistaa lainsäädännöstä sekä kuntatalouden rahoitusjärjestelmistä kuntaliitoksia vaikeuttavat tekijät.

Hallitus ohjaa kuntauudistuksen etenemistä ja käynnistää koko maan kattavan selvityksen kullekin alueelle tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta.

Kuntauudistuksen rakennetyöryhmän kriteerit ylijohdaja Päivi Laajalan mukaan

Elinvoimaisen kunnan tarkastelunäkökulmia kuntauudistuksen rakennetyöryhmän mukaan

1. Väestön- ja palvelutarpeen kehitys v. 2011 - 2025
2. Kuntatalouden kestävyys: miten kunnan talous kestää edessä olevat muutospaineet
3. Yhdyskuntarakenteen tarkoituksenmukaisuus (liikennejärjestelyt, asuminen, maankäyttö)
4. Työssäkäyntialue/asiointialue: mistä "eurot" kuntaan tulevat
5. Erityispiirteet (saaristoisuus, etäisyydet, kielikysymys, muutoksen suuruus suhteessa mahdollisuuksiin toteuttaa se)
6. Palvelurakenne; mitkä palvelut tarvitsevat kuntaa laajemman väestöpohjan (esim. sote, II asteen koulutus, erikoissairaanhoido)

Elinvoimaisen ja menestyvän kunnan tunnuspiirteet

Vain taloudellisesti vahva ja itseään aktiivisesti kehittävä kunta voi säilyttää itsenäisyytensä

Oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus, turvallisuus ja terveys, ekologisesti kestävä resurssit, kumppanuus ja yhteistoiminta

Johtopäätöksiä!

1. Onko demokratia unohdettu?

- ohjataan ylhäältä, jota perustellaan, ettei muuten toteudu

2. Nähdäänkö kunta vain palvelukoneistona?

- kunta on paljon muuta eli asukkaidensa yhteisö, jonka voima perustuu yhteisöllisyyteen ja identiteettiin

3. Suuruuden ihannoiti

- tutkimukset eivät todista sitä, että kuntia suurentamalla palvelut paranevat ja kustannukset laskevat

4. Usko rakenteiden voimaan ”harhanäky”

- jo ”Paras-lain” yhteydessä keskustelu harhautui palveluista rakenteisiin. Tulisi keskittyä prosessien ja toimintatapojen kehittämiseen.

5. Kuntademokratia ja asiakasohjaus

- lähidemokratia toteutuu parhaiten kunnissa, joissa kaikki palvelut ovat yhdessä kokonaisuudessa, eikä kunta ole liian suuri ja laaja

6. Elinvoimaisetkin kunnat painivat talousvaikeuksien kanssa

7. Kunta-valtio-suhde tulisi pikaisesti saattaa tarkasteluun!